

Novi zakonodavni okvir u području sigurnosti hrane - novi Zakon o hrani i novi Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu

Sandra Gutić^{1*}

Sažetak

S obzirom na činjenicu da je 2019. godine osnovan Državni inspektorat, a u svibnju 2021. godine objavljen Zakon o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja („Narodne novine“, br. 52/21), bilo je neophodno izmijeniti važeće zakonodavstvo u području sigurnosti i higijene hrane, a kako bi isto bilo usklađeno u odnosu na novu podjelu nadležnosti kao i preraspodjelu određenih aktivnosti u tom području. Dodatno, bilo je potrebno novim zakonodavnim okvirom osigurati provedbu nove pravne stečevine Europske unije koja je stupila na snagu nakon što su 2013. godine objavljena dva temeljna zakona u području sigurnosti i higijene hrane.

Ključne riječi: sigurnost hrane, higijena hrane, podjela nadležnosti, provedba pravne stečevine Europske unije

UVOD

Prošlo je punih 20 godina otkako je Europska unija započela s uspostavom integriranog pristupa sigurnosti hrane s ciljem zaštite zdravlja ljudi, životinja, zdravstvene zaštite bilja te zaštite interesa potrošača, usvajanjem »Općeg zakona o hrani« (Uredba (EZ) br. 178/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2002. o utvrđivanju općih načela i uvjeta zakona o hrani, osnivanju Europske agencije za sigurnost hrane te utvrđivanju postupaka u područjima sigurnosti hrane). Bio je to odgovor na niz kriza povezanih s hranom i hranom za životinje, od kojih se najviše u sjećanje urezala pojava „kravljeg ludila“, a koja je potakla Europsku komisiju da uključi promicanje visoke razine

sigurnosti hrane među svoje političke prioritete i da osigura slobodno kretanje sigurne i zdravstveno ispravne hrane kao ključni aspekt unutarnjeg tržišta.

Republika Hrvatska je s usklađivanjem europskog zakonodavstva u području sigurnosti i higijene hrane započela približno u isto to vrijeme te je tako prvi Zakon o hrani („Narodne novine“ broj 117/2003) stupio na snagu i prije nego je RH 2004. godine postala zemlja kandidatkinja za punopravno članstvo u EU. Područje sigurnosti i higijene hrane na razini država članica regulirano je europskim uredbama koje su osigurale da se njihove odredbe primjenjuju istoznačno i jednako-

¹ dr. sc. Sandra Gutić, dr. med. vet, Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane, Služba za sigurnost hrane, Planinska 2a, 10000 Zagreb
*autor za korespondenciju: sandra.gutic@mps.hr

vrijedno na razini svih država članica, a što je dalo preduvjet za ostvarenje jedne od temeljnih sloboda – slobodu kretanja roba.

Uspostava integriranog pristupa sigurnosti hrane na području RH omogućio je hrvatskim subjektima u poslovanju s hranom koji su usklidili svoje poslovanje s europskim zakonodavstvom da hranu koju su proizveli mogu stavljati na tržište zemalja Europske unije i prije nego li je 2013. godine RH postala punopravna članica EU.

Novi Zakon o hrani

Novi Zakon o hrani („Narodne novine“, br. 18/23) stupio je na snagu 23. veljače 2023. godine te je stavio izvan snage Zakon o hrani iz 2013. godine. Novi Zakon, četvrti je u nizu „zakona o hrani“ čije su odredbe kroz razdoblje od 20 godina osiguravale provedbu pravne stečevine Europske unije na području RH te se prilagođavale ustroju nadležnih tijela u RH koja su bila određena za njihovo provođenje. Zakon uspostavlja opću politiku sigurnosti hrane i hrane za životinje s **podjelom nadležnosti između tri nadležna tijela** te je tako uz Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo zdravstva, Državni inspektorat, novo nadležno tijelo u području provedbe politika sigurnosti hrane, odnosno nadležno tijelo u provođenju službenih kontrola. U odnosu na podjelu nadležnosti, Zakon je usklađen s odredbama novog Zakona o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu („Narodne novine“, broj 83/22) i Zakona o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja („Narodne novine“, broj 52/21).

Zakonom je došlo do **preraspodjele određenih zadaća nadležnih tijela**, u prvome redu to se odnosi na činjenicu kako aktivnosti vezane uz provedbu sustava brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje, tzv. RASFF sustav te postupanje u slučaju kriza povezanih s hranom novim Zakonom o hrani više nisu u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede već su u nadležnosti Državnog inspektorata, a za što je dan preduvjet Zakonom o službenim kontrolama.

Nadalje, **Zakonom se uspostavlja Nacionalna kontakt točka za suzbijanje prijevara** (Državni inspektorat Republike Hrvatske) kao i **Nacionalni sustav za suzbijanje prijevara** kojega čine Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo zdrav-

stva, Državni inspektorat, Ministarstvo unutarnjih poslova i Carinska uprava Ministarstva financija. Cilj je na ovaj način uspostaviti zakonodavni okvir za daljnu suradnju i postupanja u području suzbijanja prijevara povezanih s hranom budući da se navedeno trenutno ne nalazi niti u jednom zakonskom okviru.

Vezano uz područje sigurnosti i poslovanja s hranom za životinje, uključujući i ljekovitu hranu za životinje i u ovom području novi Zakon donio je novosti. **Područje posebnih pravila o hrani za životinje kao i postupak registracije i odobravanja subjekata u poslovanju s hranom za životinje**, koje je do sada bilo u okviru Zakona o veterinarstvu („Narodne novine“, br. 82/13, 148/13, 115/18, 52/21, 83/22 i 152/22), sada se nalazi u novom Zakonu o hrani, a te iste odredbe su u Zakonu o veterinarstvu stavljene su izvan snage. Dodatno, osigurana je provedba **europskog zakonodavstva koje se odnosi na proizvodnju, stavljanje na tržište i uporabu ljekovite hrane za životinje** (Uredba 2019/4 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o proizvodnji, stavljanju na tržište i uporabi ljekovite hrane za životinje), pri čemu je obveza subjekata koji posluju s ljekovitom hranom za životinje da usklade svoje poslovanje. Također, Zakonom se osigurava osnova za kontinuitet u provođenju godišnjeg plana monitoringa za hranu za životinje (prijašnjih godina donosio se na temelju Zakona o službenim kontrolama), a čija je provedba neophodna za nesmetan nastavak prometa odnosno trgovine hranom za životinje unutar država članica Europske unije. Budući da je sada zakonodavni okvir za poslovanje subjekata koji posluju s hranom za životinje na jednom mjestu, na ovaj način osigurana je **cjelovitost zakonodavstva u području sigurnosti i higijene hrane za životinje**.

Ono čega više nema u novom Zakonu o hrani jesu odredbe o označivanju, reklamiranju i prezentiranju hrane te je sada to područje regulirano jedinstvenim Zakonom o informiranju potrošača o hrani (Narodne novine, br. 56/13, 14/14, 56/16 i 32/19).

Novi Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu

Novi Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu („Narodne novine“, br. 83/22) stupio je na snagu 26. srpnja 2022. godine pri čemu je stari Zakon o higijeni hrane i mikrobio-

loškim kriterijima za hranu („Narodne novine“, br. 81/13 i 115/18) stavljen izvan snage i ovo je prvenstveno Zakon kojim se osigurava provedba pravne stečevine Europske unije, odnosno različitih uredbi. Kao i u novom Zakonu o hrani, novim Zakonom o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu, Državni inspektorat postao je treće nadležno tijelo u području sigurnosti i higijene hrane, uz već postojeća dva, Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo zdravstva.

S ciljem objedinjavanja i cjelovitosti zakonodavstva u području higijene hrane, u odredbe novog Zakona uključeno je **područje praćenja rezidua u hrani životinjskog podrijetla** i područje hrane životinjskog podrijetla, uključujući odredbe obveznog označavanja goveđeg mesa i proizvoda od goveđeg mesa, a koja su do sada bila u okviru Zakona o veterinarstvu („Narodne novine“, br. 82/13, 148/13, 115/18, 52/21 i 83/22), a te iste odredbe su u Zakonu o veterinarstvu stavljene izvan snage.

Novi Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu prvenstveno je namijenjen subjektima u poslovanju s hranom (SPH) gdje ih se upućuje na relevantno europsko zakonodav-

stvo, njihove obveze u poslovanju kao i na relevantna nadležna tijela u RH zadužena za pojedine politike sigurnosti i higijene hrane. Što se novih obveza SPH tiče, usklađene su obveze za subjekte koji proizvode hranu podložnu nastajanju akrilamida u hrani (npr. kruh, pomfrit, pržena kava...) čime je ovaj Zakon osigurao provedbu Uredbe (EU) 2017/1158 o uspostavi mjera za ublažavanje učinka i razina referentnih vrijednosti radi smanjenja prisutnosti akrilamida u hrani.

Novim Zakonom osigurana je i zakonska osnova za donošenje određenih nacionalnih odredbi kao i zakonska osnova za donošenje godišnjeg plana praćenja hrane životinjskog podrijetla, državnog plana monitoringa rezidua u proizvodima životinjskoga podrijetla koji su namijenjeni prehrani ljudi, programa državnog monitoringa za praćenje antimikrobne rezistencije u životinja i u hrani životinjskog podrijetla, plana praćenja kakvoće mora i školjkaša na proizvodnim područjima i područjima za ponovno polaganje živih školjkaša kao i nacionalnih programa kontrole salmonela. Provedba svih navedenih planova i programa preduvjet su za nesmetan nastavak trgovine hranom životinjskog podrijetla na području unutarnjeg tržišta EU.

**Rad je prezentiran na znanstveno-stručnom skupu s međunarodnim sudjelovanjem „Veterinarski dani 2022“ 20.-23. listopada 2022., Poreč*

Literatura

- [1] Zakon o hrani („Narodne novine“ broj 117/2003)
- [2] Zakon o informiranju potrošača o hrani (Narodne novine, br. 56/13, 14/14, 56/16 i 32/19).
- [3] Zakon o veterinarstvu („Narodne novine“, br. 82/13, 148/13, 115/18, 52/21 i 83/22)
- [4] Zakon o hrani („Narodne novine“ br. 81/13, 14/14, 30/15 i 115/18)
- [5] Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu („Narodne novine“, br. 81/13 i 115/18)
- [6] Zakon o veterinarstvu („Narodne novine“, br. 82/13, 148/13, 115/18, 52/21, 83/22 i 152/22)
- [7] Zakon o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja („Narodne novine“, broj 52/21)
- [8] Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu („Narodne novine“, broj 83/22)
- [9] Zakon o hrani („Narodne novine“, broj 18/23)

Dostavljeno/Received: 25.02.2023.

Prihvaćeno/Accepted: 15.03.2023.

The new legislative framework in the field of food safety - the new Food act and Act on food hygiene and microbiological criteria for food

Abstract

Taking into account the fact that the State Inspectorate was established in 2019 and consequently publishing of Act on official controls and other official activities carried out in accordance with the regulations on food, feed, animal health and welfare, plant health and plant protection products in May 2021 ("Official Gazette", No. 52/21) it was necessary to amend the legislation in the field of food safety and food hygiene in order to harmonise it with the division of responsibilities and redistribution of certain activities in the field of food safety. Additionally, it was necessary to ensure the implementation of the newly adopted *acquis communautaire*, which came into force after 2013, when two fundamental acts in the field of food safety and food hygiene were published.

Key words: food safety, food hygiene, division of responsibilities, implementation of the newly adopted *acquis communautaire*

Der Neue Rechtsrahmen im Bereich der Lebensmittelsicherheit - das neue Lebensmittelgesetz und das neue Gesetz über Lebensmittelhygiene und mikrobiologische Kriterien für Lebensmittel

Zusammenfassung

In Anbetracht der Tatsache, dass die staatliche Inspektion im Jahr 2019 eingerichtet wurde und infolgedessen das Gesetz über amtliche Kontrollen und andere amtliche Tätigkeiten, die gemäß den Vorschriften über Lebensmittel, Futtermittel, Tiergesundheit und Tierschutz, Pflanzengesundheit und Pflanzenschutzmittel durchgeführt werden, im Mai 2021 veröffentlicht wurde (Amtsblatt Narodne novine, Nr. 52/21), war es notwendig, die Gesetzgebung im Bereich der Lebensmittelsicherheit und Lebensmittelhygiene zu ändern, um sie mit der Aufteilung der Zuständigkeiten und der Neuverteilung bestimmter Tätigkeiten im Bereich der Lebensmittelsicherheit zu harmonisieren. Darüber hinaus war es notwendig, die Umsetzung des neu angenommenen gemeinschaftlichen Besitzstandes zu gewährleisten, der nach 2013 in Kraft trat, als zwei grundlegende Gesetze im Bereich der Lebensmittelsicherheit und Lebensmittelhygiene veröffentlicht wurden.

Schlüsselwörter: Lebensmittelsicherheit, Lebensmittelhygiene, Aufteilung der Zuständigkeiten, Umsetzung des neu angenommenen gemeinschaftlichen Besitzstandes

El nuevo marco legislativo en materia de seguridad alimentaria - la nueva ley de alimentos y la nueva ley de higiene de los alimentos y criterios microbiológicos de los alimentos

Resumen

Teniendo en cuenta que en 2019 fue creada la Inspección del Estado, y en mayo de 2021 la Ley de controles oficiales y otras actividades oficiales realizadas de conformidad con la normativa sobre alimentos, piensos, sanidad y bienestar animal, sanidad vegetal y productos fitosanitarios (boletín oficial "Narodne novine", nº 52/21), era necesario modificar la legislación vigente en materia de seguridad e higiene alimentaria, con el fin de armonizarla con la nueva división de responsabilidades así como la redistribución de determinadas actividades en dicha materia. Además, era necesario asegurar la implementación del nuevo acervo legal de la Unión Europea, que entró en vigor tras la publicación de dos leyes funda-

mentales en materia de seguridad e higiene alimentaria en 2013, con un nuevo marco legislativo.

Palabras claves: seguridad alimentaria, higiene de los alimentos, división de responsabilidades, aplicación del acervo de la Unión Europea

Il nuovo quadro legislativo in materia di sicurezza alimentare - la nuova legge sugli alimenti e la nuova legge sull'igiene alimentare e sui criteri microbiologici per gli alimenti

Riassunto

Vista l'istituzione, nel 2019, dell'Ispettorato nazionale, e la pubblicazione, nel maggio 2021, della legge sui controlli ispettivi e altre attività ispettive svolte in conformità con le normative in materia di alimenti, mangimi, salute e benessere degli animali, salute delle piante e mezzi di protezione delle piante (pubblicata sulla G.U. croata "Narodne novine" n. 52/21), si è reso necessario modificare l'attuale quadro legislativo in materia di sicurezza e igiene alimentare, anche al fine di armonizzarlo in relazione alla nuova ripartizione delle competenze nonché alla redistribuzione di alcune attività in quell'ambito. Inoltre, si è reso necessario garantire, con il nuovo quadro legislativo, l'attuazione del nuovo acquis giuridico comunitario, entrato in vigore dopo la pubblicazione, avvenuta nel 2013, di due leggi fondamentali nel campo della sicurezza e dell'igiene alimentare.

Parole chiave: sicurezza alimentare, igiene alimentare, ripartizione delle competenze, attuazione dell'*acquis* comunitario

Slavonska kobasica postala 41. hrvatski proizvod zaštićenog naziva u Europskoj uniji

„Slavonska kobasica“ je dobila europsku zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla, objavila je Europska komisija u Službenom listu Europske unije od 24. ožujka 2023. godine. Time je ovaj naziv proizvoda upisan u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla te zaštićen na području cijele Europske unije. EU znak zaštićene oznake izvornosti odnosno zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla koji se nalazi na ambalaži, potrošaču jamči kupnju autentičnog proizvoda.

Postupak zaštite naziva „Slavonska kobasica“ pokrenula je Udruga Čuvari slavonske tradicije koja je Ministarstvu poljoprivrede podnijela zahtjev za zaštitu oznake izvornosti pod nazivom „Slavonska kobasica“.

„Slavonska kobasica“ je trajna fermentirana kobasica proizvedena od usitnjenog svinjskog mesa i slanine (udio mesa iznosi najmanje 70 %) uz dodatak kuhinjske soli i začina (usitnjene slatke i ljute crvene paprike, mljevenog papra i češnjaka), što se nadjeva u svinjsko tanko crijevo. Proizvodni postupak traje najmanje 45 dana i u tom se vremenu nadjeveno svinjsko tanko crijevo podvrgava procesima fermentacije, dimljenja, sušenja i zrenja.

Proizvodnja „Slavonske kobasice“, osim što predstavlja gastronomski identitet Slavonije te se nalazi i u njejoj turističkoj ponudi, dio je i tradicije, kulture i načina života lokalnog stanovništva Slavonije, jer je proizvod nastao iz tradicionalne svinjokolje kao jednog od najvažnijih običaja slavonskog sela.